

ETIČKY KODEX

Vážení účastníci debatního programu,

právě se chystáte přečíst si názorný Etický kodex, nahrazující dřívější desetibodový kodex. Cílem je nejen sjednotit všechny tematicky propojené dokumenty, ale i sepsat sadu dosud nepsaných pravidel, která se nám vyvinula za více než čtvrt století debatního programu. Je rozdělený do dvou sekcí: krátkého bodového výpisu a delší části, která principy kodexu dovysvětluje s pomocí kazuistiky.

Asociace debatních klubů, z.s. (ADK) byla, je a bude především organizací vzdělávací. Musíme proto všichni společnými silami usilovat o to, aby se toto vzdělání uskutečňovalo v prostředí pro nás všechny příjemném a inspirativním, abychom všichni, tedy debatéři, rozhodčí, koučové, organizátoři a další účastníci mohli společně růst a rozvíjet se.

Když budeme v tomto dokumentu mluvit o akci, myslí se tím nejen debatní turnaje, ale i školení, workshopy, schůzky debatních klubů i jiné akce pořádané ADK, či jinými debatními organizacemi. Těchto akcí se pak účastní na jedné straně debatéři, kteří mohou být zletilí i nezletilí, a na straně druhé rozhodčí, koučové, organizátoři, pedagogický dozor a další dospělé osoby. Při odkazování na místo konání myslíme nejen školu či jiné místo, kde se debatuje nebo školí, ale i místo ubytování a jiná místa, na kterých se setkávají účastníci akce před, v průběhu i po době jejího trvání.

Žádný etický kodex na světě nemůže být z důvodu omezeného prostoru všeobjímající, ani ten náš tedy neobsahuje všechny myslitelné situace. V případech jím neupravených se proto prosím řiďte dle svého nejlepšího svědomí a nebojte se složitější situace konzultovat s dalšími lidmi, například debatním ombudsmanem.

Náš etický kodex stojí na sedmi principech, které jsou zaštitěné tím základním – chovej se k ostatním slušně a ohleduplně.

Hana Bušková

předsedkyně představenstva

DBEJ na dodržování zákonů ČR
a pravidel slušného chování

RESPEKTUJ názory druhých,
i když s nimi nesouhlasíš, nechovej se
arogantně

DODRŽUJ pravidla fair play

VYVARUJ SE rasistických,
sexistických, xenofobních a jiných
nenávistných projevů

NEUŽÍVEJ návykových látek

ZDRŽ SE sexuálního chování

NETOLERUJ porušení
pravidel a řekni, když je ti něco
nepříjemné

1. **DBEJ** na dodržování zákonů ČR a pravidel slušného chování

Že právní předpisy platí i na akcích ADK asi nikoho nepřekvapí, ale je dobré to pro jistotu připomenout. Agresivní chování (verbální napadání, fyzické potyčky) v debatě i mimo ni, rasistické a jakékoliv jiné nenávislné projevy, krádeže a podobné morálně zavrženíhodné chování není v žádném případě tolerováno. Očekáváme rovněž, že účastníci budou dodržovat základní pravidla slušného chování, tedy, že se budou vzájemně zdravit, prosit, děkovat, a pomáhat si dle potřeby. Starší účastníci dbají na to, aby šli mladším příkladem.

Modelové situace:

- V křížovém výslechu na A1 položí N3 osobní otázku, týkající se rodičů A1. To je pro řečníci zraňující téma, proto nečekaně uhodí tázajícího. Toto chování je zcela neadekvátní, nepřijatelné a bude trestáno okamžitým vyloučením z akce, ve výjimečně závažných případech bude podobné chování řešeno podáním trestního oznámení.
- Debatéři a firmace vysloví přání nahrát debatu pro svého kouče. Takovou nahrávku ale mohou pořídit pouze, pokud s tím souhlasí všichni účastníci (tj. debatéři i rozhodčí). Po zapnutí nahrávání mohou ještě pro jistotu všichni dát verbální souhlas, který je na záznamu dobře slyšet. Pokud si někdo tento souhlas rozmyslí (například třeba proto, že se mu nepovedla řeč a styděl by se), nahrávku a firmace celou smaže, a koučovi ji nebude vůbec ukazovat.

2. **RESPEKTUJ** názory druhých, i když s nimi nesouhlasíš, nechovej se arogantně

Jakkoli je debatování soutěž a jedním z cílů je tedy vítězství, nestojí takové vítězství nikdy za to, aby byl někdo v debatě urážen, zesměšňován nebo napadán, a to se týká nejen přímých účastníků (debatérů, rozhodčích či diváků), ale i osob mimo debatní místnost (například určité skupiny

obyvatel). Od účastníků akcí ADK se očekává rozumná míra kontroly nad emocemi – povyšování, posměch nebo v nejhorším případě i šikanu nelze tolerovat a takové chování bude adekvátně postihováno.

Modelové situace:

- V debatě proti sobě stojí dva týmy s dramaticky odlišným množstvím zkušeností. Afirmace přijela na svůj první turnaj, negace jezdí již přes dva roky a loni debatovala semifinále ligy. Bylo by v takové chvíli pro negaci extrémně jednoduché to afirmaci „natřít“: posměšně upozorňovat na drobné neznalosti pravidel či příliš krátké řeči oponentů nebo třeba pokládat záměrně složité otázky a nepustit odpovídající ke slovu. Nikdo od zkušeného týmu nečeká, že se nepokusí vyhrát. Ale pokud z debaty odejde afirmace ponížená a ztrapněná, udělali debatéři negace rozhodně něco špatně, Rozhodčí jim to ve feedbacku po debatě vytkne, může jim snížit řečnické body, a ve výjimečně závažném případě debatu kontumuje v neprospěch šikanujícího týmu.
- Dolos se rád zasměje nad dobrými memy. Obzvláště vtipné mu připadají ty, které jsou trochu dada, vzbuzují v diváku nepříjemný pocit, nebo stojí na hraně slušnosti. Když na internetu na takový meme, který ho dobře pobaví, narazí, vždy ho rád přepošle svým spoludebatérům. Prometheus ale takové obrázky vadí. Cítí z nich úzkost, znechucení, zkrátka mu není dobře. Má proto právo Dola požádat, aby už dále podobné obrázky neposílal. Pokud Dolos nebude jeho přání respektovat, může se Prometheus obrátit na příslušné členy ADK (např. své kouče), aby mu s tímto problémem pomohli.
- Arés je třetím řečníkem negace a vnitřně pociťuje, že se jeho týmu debata moc nepovedla. Athéna, třetí řečnice afirmace, odvedla velmi dobrou práci a prokázala, že si afirmace celou svou linii uhájila, k tomu poukázala na několik bodů protiřečení, logické chyby a faktické nesrovnalosti na straně negativní. Arés na tuto situaci reaguje velice nepřiměřeně. Nejen, že používá prázdné fráze, protože Athéna měla v mnoha ohledech pravdu a není jednoduché na ni reagovat, ale hlavně je jeho projev velice agresivní. Vyjadřuje se přehnaně důrazně, v podstatě křičí, je sarkastický a argumenty afirmace se snaží

bagatelizovat tvrzeními jako: „Na tohle jsme nereagovali, protože to afirmace špatně vysvětlila a nikdo to tady nepochopil.“ Je velmi obdivuhodné, když debatér dokáže ustát s odvahou a ctí svou řeč i v případě, kdy cítí, že jeho tým pravděpodobně debatu nevyhraje. Avšak kompenzovat převahu soupeře agresivitou, třebaže neúmyslně, je neakceptovatelné.

3. DODRŽUJ pravidla fair play

Samozřejmostí pro plynulý chod soutěží je dodržování pravidel konkrétního debatovaného formátu, případně soutěžního řádu. Nad dodržováním pravidel ale stojí ještě obecné zásady fair play, díky kterým je možné na soutěžním poli udržovat příjemné, přátelské a hlavně férové prostředí. Od účastníků akce očekáváme, že se nebudou snažit zvítězit za každou cenu, ani se dopouštět záměrně nečestné argumentace, a že budou soutěžit v duchu pravidel. Požadujeme, aby se účastníci zdrželi projevů arogance. Po debatě si týmy podají ruce.

I diváci jsou účastníky debaty, měli by se tedy také snažit o vytvoření příjemného prostředí: mohou například tleskáním (či boucháním dlaní do stolu) namotivovat debatéry před řečí a ocenit je po jejím skončení.

Modelové situace:

- Debatéři se připravují na tezi „Měli bychom zavést základní nepodmíněný příjem,“ ale nemohou najít statistiky, které by podporovaly jejich tvrzení. Mají ale příklad jedné evropské země, kde po zavedení základního nepodmíněného příjmu v únoru 2020 stoupla podle Eurostatu nezaměstnanost z 1,2 % na 1,6 %. v debatě řeknou, že v této zemi se po zavedení tohoto opatření zvedla meziročně nezaměstnanost o 33 %. To sice není lež, ale je to manipulace s daty. Číslo 33 %, ačkoliv je v zásadě pravdivé, bylo zmíněno proto, že vypadá hrozivě. Oproti tomu nárůst o 0,4 procentního bodu z celkové populace, ještě navíc pouze v jediný měsíc, je prakticky na úrovni statistického šumu. V případě, že rozhodčí dojde k názoru, že tým

úmyslně data pokřivil, nebo použil data vysloveně nepravdivá, má právo debatu kontumovat.

- Zítra má tým Dostanem se do finále debatu s týmem Nepřišli jsme vyhrát. Nepřišli jsme vyhrát se neplánuje kvalifikovat, protože už mají postup jistý na anglické lize. Dostanem se do finále je ale ohledně postupu závislé na výsledku této debaty. Za čokoládu pro Nepřišli jsme vyhrát si týmy vymění připravené argumenty na debatu a domluví se na výsledku. Takové jednání je však hrubým porušením etického kodexu. Pokud se rozhodčí dozví o této domluvě, debatu kontumuje.
- Apaté je třetí řečnicí a firmace a po řeči N2 má pocit, že negace jejímu týmu všechny argumenty na plné čáře vyvrátila. Rozhodne se tedy, že svou řeč obohatí o nový obsah, a začne si vymýšlet. Zaprvé překrucuje argumenty a vkládá negaci do úst něco, co negace vůbec neřekla. Zadruhé přehlíží úspěšnou negativní linii a používá formulace jako: „Tento argument jsme si přesvědčivě uhájili,“ aniž by je blíže vysvětlila. Ani v případě, že tým viditelně prohrává, není možné tolerovat snahu zvítězit pomocí lži. Rozhodčí nepravdy vůbec nebere v potaz, po debatě Apaté důrazně upozorní na porušení Pravidel a Etického kodexu a strhne jí body za strategii. Pokud má lež zásadnější vliv na debatu, je možné ji považovat při konečném rozhodnutí za přítěžující okolnost a v nejhrošším případě může dojít i ke kontumaci.

4. VYVARUJ SE rasistických, sexistických, xenofobních a jiných nenávistných projevů

Na našich akcích usilujeme o prostředí, ve kterém se všichni budou cítit bezpečně. Proto se od účastníků očekává, že budou respektovat soukromí ostatních lidí, a budou hovořit o citlivých tématech ohleduplně a s dávkou empatie. Dále dbají na to, aby chránili zvláště zranitelné skupiny, i když se samy nemohou bránit. Proto nebudou tolerovat zraňující komentáře týkající se pohlaví, rasy, sexuální orientace, genderové identity, rodinného zázemí a jiných citlivých témat. Pokud někoho nechtěně svými slovy raní, omluví se mu.

Všichni účastníci mají také možnost individuálně požádat o oslovování preferovaným zájmenem, zpravidla před začátkem debaty.

Modelové situace:

- Probíhá debata na tezi „Povinná školní docházka by se měla zrušit.“ Nemesis, řečnice A1, prohlásí, že Romské děti do školy stejně nechodí, jsou na ni geneticky příliš hloupé, a přiděluje se tím zbytečná administrativní práce. Rozhodčí po skončení řeči debatérku napomene, v případě výjimečně závažných verbálních útoků může debatu přerušit a kontumovat. Chování Nemesis bylo v tomto případě nepřijatelné samo o sobě. Co ale netuší ani ona, ani rozhodčí, je, že se její chování přímo dotklo jednoho z přítomných. Maminka řečníka N3 je Romka. Vyslechnout si něco takového ho velice ranilo. Ale díky tomu, že rozhodčí zasáhl, neodchází z debaty tak nešťastný, jako by asi za jiných okolností odcházel.
- Na turnaji je trans kluk. Z různých důvodů (do kterých nám nic není) nepodstupuje hormonální ani chirurgickou léčbu. Nebudu po něm vyzvídat podrobnosti, pokud mi je sám nebude chtít říct. Mezi takové podrobnosti patří i necitlivé otázky typu: „A jak se tedy jmenuješ doopravdy?“

5. NEUŽÍVEJ návykových látek

ADK je institucí kladoucí důraz na vzdělávání a výchovu dětí a mladistvých. Pro debatéry platí přísný zákaz užívání návykových látek (včetně tabákových výrobků a elektronických cigaret) v místě konání akce, manipulace s nimi, nebo přicházení na akce pod vlivem takových látek. Rozhodčí a ostatní dospělí dbají na to, aby v tomto ohledu nešli debatérům špatným příkladem.

Modelové situace:

- Šestnáctiletý debatér si přinesl na turnaj krabičku cigaret. Při kouření za rohem školy si ho však všimnou rozhodčí. Krabičku mu zabaví, a oznámí skutečnost pedagogickému dozoru.

- Dionýsos, mladý rozhodčí, na turnaj přiveze určité množství alkoholu. Protože byl ještě nedávno debatér, má mezi nimi spoustu kamarádů. V pátek večer se setkají na pokoji a on se o svoje nápoje rozdělí s ostatními, z nichž někteří jsou i nezletilí. Dozor konající organizátor díky zvýšené hladině zvuku odhalí tuto párty a přijde na to, že alkohol přinesl Dionýsos. Celá věc je postoupena představenstvu. To Dionýsa může vyloučit z ADK, případně podat trestní oznámení.
- Rozhodčí se po večeri socializují a popíjejí pivo. Toto chování je v pořádku pouze tehdy, pokud konzumace nepřekročí únosnou míru a nejsou přítomni debatéři. Očekává se, že rozhodčí přijde na první ranní debatu zcela střízlivý a bez kocoviny.

6. ZDRŽ SE sexuálního chování

Akce ADK mají zejména vzdělávací účel. K naplnění tohoto cíle je nezbytné, aby jejich prostředí bylo přátelské a bezpečné, a proto je účastníkům zakázáno jakékoliv sexuální chování (m.j. osahávání, líbání, pohlavní styk, sexting). Zvláště přísně vystupujeme zejména proti případům takového chování za nerovného postavení aktérů, neboť upřímný souhlas na straně slabšího je těžce odlišitelný od souhlasu vynuceného či váhavého.

Modelové situace:

- Zeus, rozhodčí, nevynechá příležitost, aby štípnul kolem procházející debatérku. Jakýkoliv nevyžádaný fyzický kontakt je nepřijatelný i mezi rozhodčími, tím spíše mezi rozhodčím a debatérem. Zeus bude napomenut a v případě, že podobného chování nezanechá, bude mu uložen trest (zákazem účasti na turnaji počínaje, oznámením policii konče).
- Kouč probírá s týmem přípravu na zítřejší debatu. Po několika hodinách intenzivní přípravy se dva z týmu zvednou, a odejdou na nákup, než zavřou obchody. Třetí člen zůstává společně s koučem o samotě. Aby

se vyvarovali nějakým nedorozuměním, otevřou dveře na chodbu, nebo se spolu přesunou do veřejného prostoru (třeba vestibulu kolejí).

- Artemis je o rok starší než Oriana. Minulý rok spolu začaly chodit, nyní je však Artemis rozhodčí a Oriana stále debatérkou. V případě, že se setkají na turnaji, měly by se veškerých intimních projevů po dobu konání turnaje zdržet. Artemis by také měla upozornit hlavní rozhodčí turnaje, že by ji neměli přiřazovat jako rozhodčí na debaty, kde bude debatovat Oriana, aby nedošlo k ovlivnění jejího rozhodování.

7. NETOLERUJ porušení pravidel a řekni, když je ti něco nepříjemné

Pokud jste debatér a máte podezření na porušení etického kodexu, můžete se obrátit například na vašeho kouče, kteréhokoliv rozhodčího či jiného dospělého, případně kancelář debatní ombudsmanky. Rádi vás vyslechnou a pomohou vám. Pokud máte podezření na porušení pravidel přímo se k debatám nevztahujících, nebo je vám kontakt s někým nepříjemný, obraťte se na kancelář debatní ombudsmanky, nebo na kohokoliv v pozici pedagogického dozoru či rozhodčího na turnaji.

Pokud jste rozhodčí, organizátor případně jiný dospělý účastník programu, dbejte na dodržování Etického kodexu především u sebe navzájem. V případě, že uvidíte porušení pravidel, nebo že si s řešením problému nebudete vědět rady, kontaktujte debatního ombudsmana.

Pokud jste rozhodčí a máte podezření na porušení etického kodexu, ale nejste si jisti, jestli debatu kontumovat, můžete žádat o radu kohokoliv z Ředitelství soutěží.

V závislosti na typu prohřešku proti Etickému kodexu používáme řadu standardních nástrojů. V drtivé většině řešíme problémy rozhovorem přítomného rozhodčího s týmem po debatě, v extrémních případech kontumací debaty v neprospěch týmu, který se jich dopouští. Závažnější překročení Etického kodexu řešíme přes kancelář debatní ombudsmanky.

Ve zvláště závažných případech může dojít k podání trestního oznámení či postoupení incidentu představenstvu, které může daného člena vyloučit z ADK.

Modelové situace:

- Po posledním večerním kole odchází účastníci na večeři. Debatérka Persefona odchází společně s ostatními a při odchodu ze školy se k ní připojí rozhodčí Hádes. Při společné cestě se Persefona a Hádes drží na konci skupiny a povídají si nejprve o poslední debatě, později i o věcech, které se debaty netýkají. Oba pokračují v hovoru i na večeři a po ní Hádes doprovází Persefonu až ke dveřím jejího pokoje. Mrkne na ni, řekne jí, že se těší, až ji zase bude moci rozhodovat, obejmě ji na rozloučenou a odejde. Persefona si po Hádově odchodu uvědomí, že se s ním dala do hovoru hlavně ze zdvořilosti. Objekt i jiné Hádovy doteky se daly přežít, ale příjemné jí ani jedno nebylo. Persefona si uvědomuje, že Hádes vůbec nemusel být schválně takový a jeho chování nemělo mít žádný sexuální podtón. Aby jí ale bylo ve Hádově společnosti příjemně a neměla tendenci se mu vyhybat, může se s tímto incidentem svěřit ombudsmance, která tak bude moci Persefoně pomoci problém vyřešit.
- Rozhodčí rozhodl debatu spíše na svých osobních názorech, než na tom, co se v debatě odehrálo. Také to vypadalo, že zcela ignoroval řeč N2. Můj kouč se mnou souhlasí, že rozhodčí v tomto případě nepostupoval zcela správně. Vznesu podnět debatní ombudsmance, ukážu jí ballot i svůj flowsheet. Debatní ombudsmanka si s rozhodčím za mě promluví.

Kromě vlastních ustanovení se Asociace debatních klubů, z. s. zavazuje k dodržování Zásad Nadace OSF, konkrétně Politiky ochrany práv dětí a zvláště zranitelných dospělých. Potřebné dokumenty je možné nalézt na [webových stránkách Nadace OSF](https://osf.cz/zasady/) (osf.cz/zasady/).

Asociace debatních klubů, z.s.

U vinohradské nemocnice 2255/6,
Vinohrady, 130 00 Praha 3

debatovani.cz

Debatovani

debatovani.cz

Projekt podpořila Nadace OSF v rámci programu Active Citizens Fund, jehož cílem je podpora občanské společnosti a posílení kapacit neziskových organizací. Program je financován z Fondů EHP a Norska.

Iceland
Liechtenstein
Norway

**Active
citizens fund**

| Nadace OSF

VÝBOR DOBRÉ VŮLE
Nadace Olyg Havlíček

SKAUTSKÝ
INSTITUT